

KIRJANPITOLAUTAKUNNAN
KUNTAJAOSTO

LAUSUNTO 3/96

16.9.1996

LAUSUNTO NS. VANHOISTA ELÄKKEISTÄ AIHEUTUVIEN VASTUIDEN ARVON-
MÄÄRITYKSESTÄ KUNNAN JA KUNTAYHTYMÄN KIRJANPIDOSSA

Johdanto

Kunnan ja kuntayhtymän, jolla on voimassa KVTEL-järjestelmän ulkopuolella tehtyjä sopimuksia ns. vanhojen eläkkeiden maksamisesta, on kirjanpitolausunkunnan kuntajaoston taseen laatimisesta antaman yleisohjeen (8.1.1996) mukaan, kirjattava em. eläkkeistä aiheutuvat vastuut pakolliseksi varaukseksi tai esitettävä niiden määrä taseen liitetiedoissa.

Eläkevastuiden yhdenmukainen määrittely on vaativa ja suuritöinen tehtävä. Kuntayhteisöjen eläkesäännöt poikkeavat toisistaan, vaikka perusasiat usein noudattavatkin annettua mallisääntöä. Samalla kuntayhteisöllä saattaa lisäksi olla viranhaltijoille ja työntekijöille omat sääntönsä, jotka poikkeavat toisistaan huomattavastikin. Tarkan eläkevastuun selvittämisen ohjeistaminen edellyttäisi kaikkien eläkesääntöjen sisältöjen selvittämistä ja mahdollisten muutostietojen ylläpitämistä.

Tämän yleisohjeen tarkoituksena on määrittellä periaatteet, joilla kunnan ja kuntayhtymän kirjanpidossa ilmoitettavien vastuiden määrä voidaan arvioida kohtuullisella työmäärällä riittävän yhdenmukaisesti ja tarkasti. Perusolettamuksena lausunnossa on, että eläkevastuulaskelmien suorittajalla on perustiedot vakuutusmatematiikassa. Lisäksi edellytetään, että eläkevastuun

määrän ja sen perusteena olevien laskelmien tulee olla vakuutusmatematiikan tutkinnon suorittaneen henkilön varmentamia.

Arvioinnin lähtötiedot

Alkaneiden eläkkeiden vastuiden laskemiseksi on selvittävä eläkkeensaajan

- henkilötunnus tai syntymäaika ja sukupuoli
- eläkkeen määrä kuukaudessa
- eläkelaji (vanhuus-, työkyvyttömyys- tai perhe-eläke)
- vastaiset eläke-etuudet (esim. mahdollinen perhe-eläkeoikeus)

Palvelussuhteessa olevien vastaisten eläkkeiden vastuiden laskemiseksi on selvittävä näiden henkilöiden

- henkilötunnus tai syntymäaika ja sukupuoli
- arvio eläkkeen määrästä
- eläkeikä

Jos palveluksessa olevien lukumäärä alkaneisiin eläkkeisiin nähden on vähäinen, riittää palvelussuhteessa olevien lukumäärä ja ikäjakauma.

Vastuulaskennan periaatteet

Eläkevastuun laskentaperiaatteet vaihtelevat jonkin verran sen mukaan onko kyseessä alkanut vai vastainen eläke ja osittain myös eläkelajin mukaan. Yksinkertaisimmillaan vastuu (V) lasketaan elinkorkona kaavasta

$$V = E * (N_{x_1} - N_{x_2}) / D_x, \text{ missä}$$

E = eläke mk/v

x_i = eläkelajista ja eläkeiästä riippuva ikä

(esim. alkanut vanhuuseläke $x_1 = x$ ja $x_2 = \infty$)

x = henkilön ikä

Vastuulaskennassa käytetään liitteen 1 mukaisia D- ja N-lukuja, joissa laskentakorkona on kolmen prosentin vuosikorko sekä kuolevuutena TEL:n mukainen kuolevuus ikäsiirtoina miehillä -2 ja naisilla -11 vuotta. Ikänä voidaan käyttää ikää vastuun laskentavuonna tai ikää vastuun laskentavuonna +1/2 vuotta taikka ikää kuukauden tarkkuudella vastuun laskentapäivänä.

Laskentakorko valitaan käytännössä niin, että se vastaa TEL-indeksin korotukset ylittävää sijoitustuottoa, joka vastuun suuruiselle rahamäärälle saataisiin pitkällä aikavälillä. Korko vaikuttaa vastuun määrään siten, että mitä alhaisempi korko on, sitä suuremmaksi vastuu muodostuu. Vastuu saadaan täten laskettua turvaavasti valitsemalla riittävän matala korko. Laskentakorkokannaksi kuntajaosto esittää kolmea prosenttia, koska pitkällä aikavälillä TEL-indeksin kolmella prosentilla ylittävää sijoitustuottoa voidaan pitää realistisena.

Mikäli vastuulaskennassa on käytetty muuta korkokantaa tai muuta kuin TEL:n mukaista kuolevuutta tulee niistä antaa selvitys taseen liitetiedoissa. Samoin liitetiedoissa on selvitettävä laskennassa käytetyt arvioperäiset tekijät.

Alkaneen työkyvyttömyyseläkkeen sekä siihen yleensä liittyvän vastaisen vanhuuseläkkeen vastuuksi voidaan arvioida vastaavan ikäisen ja vastaavaa sukupuolta olevan henkilön alkaneen vanhuuseläkkeen vastuu. Tällöin paranevuutta tai pienen henkilömäärän mahdollisesti yleisestä poikkeavaa kuolevuutta ei oteta huomioon. Alkaneen perhe-eläkkeen vastuuksi voidaan arvioida vastaavan ikäisen ja vastaavaa sukupuolta olevan henkilön alkaneen vanhuuseläkkeen vastuu.

Alkaneisiin vanhuuseläkkeisiin sekä työkyvyttömyyseläkkeisiin usein kuuluvan vastaisen perhe-eläkkeen vastuu voidaan laskea yksilötasolla saatujen tietojen perusteella yleisiä vakuutusmatemaattisia periaatteita käyttäen. Mikäli tarkkaa laskentaa varten tarvittavia tietoja ei ole saatavilla, voidaan vastaisten perhe-eläkkeiden vastuuksi arvioida 15 prosenttia alkaneiden työkyvyttömyys- ja vanhuuseläkkeiden yhteenlasketusta vastuusta.

Vielä palveluksessa olevien työntekijöiden vastaisten eläkkeiden vastuu voidaan, ikäjakauman ollessa tunnettu, arvioida käyttäen eläkkeen määränä eläkkeensaajien keskimääräistä eläkettä. Jotta vastaisten eläkkeiden vastuu olisi tällaista kollektiivimenettelyä käytettäessä riittävän suuri, voidaan olettaa, että kaikki vielä palveluksessa olevat ovat naisia. Vaihtoehtoisesti vastaisten eläkkeiden vastuu voidaan laskea tätä tarkemmin, jos lähtötietoja on riittävästi.

Eläkevastuun tarkistaminen

Eläkevastuun määrä tilinpäätöksessä tulee tarkistaa vuosittain tai mikäli vastuun määrään vaikuttaneissa seikoissa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia, suoritetaan tarkistus kolmen vuoden välein.

LIITE D- ja N-lukutaulukot

TEL-kuolevuus, ikäsiirrot -2 (mies) ja -11 (nainen)

Laskentakorko 3 % vuodessa

<i>Ikä</i>	<i>D (ikä;nainen)</i>	<i>D (ikä;mies)</i>	<i>N (ikä;nainen)</i>	<i>N (ikä;mies)</i>
23	505686	504689	14079245	13164241
24	490877	489800	13581000	12667032
25	476493	475333	13097349	12184500
26	462523	461273	12627875	11716231
27	448954	447608	12172169	11261823
28	435773	434326	11729838	10820887
29	422969	421414	11300498	10393048
30	410530	408861	10883778	9977939
31	398446	396655	10479319	9575209
32	386705	384785	10086771	9184517
33	375297	373239	9705797	8805532
34	364212	362006	9336069	8437935
35	353439	351077	8977270	8081418
36	342969	340441	8629091	7735683
37	332791	330087	8291235	7400442
38	322898	320006	7963413	7075417
39	313280	310188	7645347	6760341
40	303927	300623	7336765	6454957
41	294832	291301	7037407	6159015
42	285985	282215	6747019	5872276
43	277378	273353	6465357	5594510
44	269004	264708	6192185	5325498
45	260855	256270	5927274	5065025
46	252921	248032	5670404	4812891
47	245197	239983	5421362	4568899
48	237674	232117	5179943	4332864
49	230345	224424	4945950	4104608
50	223202	216896	4719191	3883962
51	216240	209525	4499485	3670764
52	209450	202304	4286654	3464861
53	202826	195225	4080530	3266108
54	196361	188279	3880949	3074367
55	190048	181460	3687757	2889508
56	183881	174760	3500805	2711407
57	177854	168173	3319949	2539950
58	171959	161690	3145053	2375027
59	166191	155307	2975989	2216536
60	160544	149016	2812631	2064382
61	155011	142813	2654863	1918474
62	149586	136691	2502574	1778729
63	144264	130645	2355657	1645068
64	139039	124672	2214013	1517415
65	133906	118768	2077548	1395700
66	128858	112930	1946173	1279857
67	123891	107156	1819805	1169819
68	119000	101445	1698365	1065524
69	114180	95798	1581781	966907
70	109427	90215	1469983	873906

LIITE D- ja N-lukutaulukot

TEL-kuolevuus, ikäsiirrot -2 (mies) ja -11 (nainen)

Laskentakorko 3 % vuodessa

<i>Ikä</i>	<i>D (ikä;nainen)</i>	<i>D (ikä;mies)</i>	<i>N (ikä;nainen)</i>	<i>N (ikä;mies)</i>
71	104736	84700	1362907	786454
72	100104	79257	1260492	704481
73	95527	73892	1162681	627913
74	91003	68613	1069421	556668
75	86530	63428	980658	490656
76	82106	58349	896345	429777
77	77730	53389	816431	373919
78	73403	48564	740869	322954
79	69125	43888	669609	276742
80	64900	39380	602601	235122
81	60729	35059	539791	197919
82	56618	30943	481123	164936
83	52573	27053	426533	135957
84	48600	23406	375953	110749
85	44708	20019	929306	89059
86	40908	16907	286506	70619
87	37211	14082	247455	55149
88	33628	11552	212046	42356
89	30174	9318	180157	31946
90	26863	7379	151651	23622
91	23710	5725	126378	17093
92	20729	4344	104174	12080
93	17934	3217	84859	8320
94	15339	2318	68239	5571
95	12955	1622	54110	3616
96	10790	1098	42256	2270
97	8851	717	32454	1373
98	7140	450	24478	797
99	5654	271	18100	443
100	4387	155	13097	234
101	3329	84	9256	117
102	2465	43	6375	56
103	1776	21	4268	25
104	1243	9	2771	10
105	841	4	1739	4
106	550	1	1052	1
107	345	1	611	0
108	207	0	339	0
109	119	0	179	0
110	65	0	90	0
111	33	0	43	0
112	16	0	19	0
113	7	0	8	0
114	3	0	3	0
115	1	0	1	0
116	0	0	0	0
117	0	0	0	0
118	0	0	0	0